

Присвячую Гретхен і Дженніфер-Сарі

Нічогенько так обстрілюють, джентльмени.
Але подивимося, хто стрілятиме найдовше.

*Герцог Веллінгтон до свого війська
у битві під Ватерлоо, 1815 рік*

Розділ 1

ДОВГИЙ ШЛЯХ ДО КАБІNETУ В ЗАХІДНОМУ КРИЛІ

Одна з принад роботи Радника з національної безпеки полягає у величезному розмаїтті й обсязі викликів, що постають перед вами. Якщо ви не любите безлад, непевність і ризик — і все це на тлі незліченних потоків інформації, постійної необхідності ухвалювати рішення та чималого робочого навантаження, підживленого міжнародними й домашніми особистісними конфліктами та колосальними егоїстичними амбіціями окремих людей, — краще спробуйте щось інше. Хоч який запаморочливий цей процес — коли всі частинки пазлу стають на місце (хоча подеколи і ні), — його майже неможливо пояснити комусь сторонньому.

Мені важко сформулювати вичерпну теорію трансформування адміністрації Трампа, бо такої теорії не існує. Проте переконання, що побутують у Вашингтоні щодо Трампової траєкторії, насправді помилкові. Ті, хто не хоче занадто глибоко замислюватися, задовольняються думкою, що Трамп завжди був ексцентричним, але в перші п'ятнадцять місяців президентства ще зважав до нового місця й перебував під контролем «осі дорослих»*, а отже,

---

* Так звана «вісь дорослих» складалася з тодішніх Міністра оборони Джима Меттіса, Голови апарату Білого дому Джона Келлі та Державного секретаря Рекса Тіллерсона і мала на меті певною мірою стримувати й контролювати Дональда Трампа. (Тут і далі прим. пер.)

не поспішав із активними діями. З часом, однак, Трамп здобув більше впевненості, «вісь дорослих» канула в небуття, усе порозпадалося і він залишився в оточенні самих лише «підтакувальників».

Частинки цього пазлу правдиві, але загалом малюють спрощену картину. Великою мірою «вісь дорослих» спричинила довготривалі проблеми не тому, що її членам вдавалося приборкувати Трампа, як люблять стверджувати деякі Високочолі (цей влучний опис людей, що вважають себе морально вищими за інших, я перейняв із французької), а тому, що насправді вони досягли цілком зворотного результату. Вони майже нічого не зробили для встановлення ладу, а всі їхні дії були настільки очевидно спрямовані на задоволення власних інтересів і так відверто ігнорували мало не всі цілі Трампа (хороші чи погані), що підживлювали вже без того підозріливу Трампову натуру, ускладнюючи життя всім, кому в подальшому доводилося обговорювати стратегічні політичні питання з Президентом. Я завжди знав, що завдання Радника з національної безпеки полягає в тому, щоб пояснити Президентові всі варіанти дій щодо того чи іншого рішення, а потім забезпечити виконання цього рішення відповідними службами. Звісно, кожен новий Президент по-іншому вибудовує роботу з Радою національної безпеки, утім, ці життєво важливі цілі ніколи не змінювались.

Отож, з огляду на те, що «вісь дорослих» Трампу лише шкодила, він ставив під сумнів мотиви всіх, хто його оточував, бачив змови на кожному кроці й залишався в цілковитій темряві, як керувати Білим домом, не кажучи вже про величезну федерацію. Втім, не можна звинувачувати «вісь дорослих» за особливості чиєїсь психіки. Трамп є Трамп. Невдовзі я зрозумів, що він вірить у свою здатність керувати виконавчою гілкою влади та визначати політику національної безпеки, слідуючи інстинктам, покладаючись на особисті взаємини з лідерами іноземних держав, а також завжди діючи як шоумен. Звісно, внутрішнє чуття, особисті стосунки та трохи акторської гри — це елементи репертуару будь-якого

президента. Та лише на них далеко не виїдеш. Вміння аналізувати, планувати, інтелектуальна дисципліна та твердість духу, оцінювання результатів, коригування курсу й інші приземлені, позбавлені блиску речі — ось що потрібно президенту для ухвалення правильних рішень. Тут оковамилювання не допоможе.

Тож з інституційної точки зору Трампів прихід в Овальний кабінет і перший рік у президентському кріслі були непоправно провальними. Ті процеси, які одразу мали б стати звичними, особливо для численних Трампових радників, що не мали досвіду роботи навіть на нижчих щаблях виконавчої влади, так і не були запущені. Сам Трамп і більшість його команди не завдали собі клопоту ознайомитися з «інструкцією з експлуатації» виконавчої влади, імовірно, не усвідомлюючи, що така попередня підготовка автоматично не робила з них членів «глибинної держави»*. Я увійшов у весь цей хаос і побачив проблеми, які можна було легко усунути ще за перші сто днів роботи нової адміністрації, якщо не раніше. Очевидно, що постійна плинність кадрів ситуацію не покращувала, як і Гоббсова *bellum omnium contra omnes* («війна всіх проти всіх») у Білому домі. Можливо, було би перебільшенням сказати, що Гоббсів опис людського існування як «злиденного, нещасного, жорстокого й короткого» щонайкраще характеризував атмосферу в Білому домі, проте ближче до завершення свого перебування на посаді чимало з ключових радників починали поділяти таку думку. Як я вже пояснював у своїй книзі «Капітуляція не варіант»¹, мій підхід до роботи завжди полягав у тому, щоб максимально чітко зрозуміти ті інституції, у яких я працював (Держдепартамент, Міністерство юстиції, Агенція США з міжнародного розвитку), задля ефективнішого досягнення робочих цілей.

---

* Глибинна держава — теорія, згідно з якою в США існує скоординована група державних службовців, які насправді визначають державну політику замість демократично обраного керівництва. Трамп і його прихильники активно використовували цей термін проти своїх опонентів.

Я хотів отримати не просто членську картку, а повноцінне водійське посвідчення. В адміністрації Трампа мало хто дотримувався таких самих поглядів. Ще під час своїх перших візитів до Західного крила я вже помітив разючі відмінності між цією адміністрацією і тими, яким мені доводилося служити в минулому. Одного дня ми могли домовитися про щось одне, а наступного чи через день усе докорінно змінювалося. І майже ніхто цього не помічав, не переймався цим і не прагнув якось змінити. І краще вже не буде — такого гнітючого, але неминучого висновку я дійшов, уже заступивши на посаду в новій адміністрації.

Колишній сенатор штату Невада Пол Лаксолт, мій наставник, любив казати: «У політиці не буває непорочних зачатъ». Це висловлювання ідеально влучне, коли йдеться про керівні посади виконавчої влади. Хоча в пресі раз у раз з'являються такі цитати, як «Для мене стало великою несподіванкою, коли президент Такий-то зателефонував мені...», ці цнотливі заяви ніколи не відповідають дійсності. А конкуренція за високі чини сягає піку саме у період «передання президентської влади» — процесу, який є американським винаходом і який за останні десятиліття стає дедалі винахідливішим. Перехідні команди — це хороший приклад для студентів бізнес-шкіл, як не треба робити свою роботу. Ці команди існують протягом певного, короткотривалого періоду (від виборів до інавгурації), а потім зникають назавжди. На них виливаються тонни нової інформації (і дезінформації), вони мусять розбиратися у складних (а часом і суперечливих) аналізах політичних стратегій, ухвалювати чимало важливих урядових кадрових рішень і витримувати натиск ЗМІ та зацікавлених груп.

Безперечно, деякі перехідні періоди кращі за інші. Самі переходи можуть багато чого розповісти про майбутню адміністрацію. Передання влади Річарду Ніксону в 1968—1969 рр. стало першим прикладом сучасного переходу, коли було ретельно проаналізовано

кожен орган виконавчої влади; перехідний період Рональда Рейгана у 1980—1981 рр. став взірцем дотримання максими «Персонал — це політика», адже тоді відбувся ретельний добір людей, що поділяли політичні погляди Рейгана. А перехідний період Дональда Трампа у 2016—2017 рр. був... був у душі Дональда Трампа.

Ніч виборів проти 9 листопада я провів у Мангеттенській студії каналу «Фокс Ньюс», щоб наживо прокоментувати зовнішньополітичні пріоритети «наступного президента». Очікувалося, що я виступлю о 22:00, одразу після того як Гіллари Клінтон оголосять переможницею. В ефір я зміг вийти лише десь о третій ночі, і це багато що говорить про проблеми з плануванням не лише на студії «Фокс Ньюс», а й у штабі новообраного Президента. Мало хто вірив у перемогу Трампа, тож і передвиборчі приготування, як це було й у випадку невдалої кампанії Роберта Доула проти Білла Клінтона у 1996 році, були доволі скромні, що засвідчувало наявність відчуття неминучої поразки. На відміну від команди Гіллари, яка нагадувала армію, що впевненим кроком ішла до перемоги, Трампова, здавалося, складалася з кількох стійких душ, яким не було куди поспішати. Тож перемога заскочила їх зненацька й одразу призвела до боротьби за місце під сонцем та до нівелювання майже всіх передвиборчих напрацювань. Дев'яте листопада щойно настало, а справи вже мали вигляд не надто обнадійливий, особливо враховуючи те, що частина перехідної команди перебувала у Вашингтоні, а сам Трамп разом із найближчими помічниками — у Трамп-тауер на Мангеттені. До перемоги Трамп не дуже добре розумів принципи роботи величезної федеральної машини, та й за час перехідного періоду ситуація не надто покращилася, а це не дуже сприяло успішності його президентства.

Я відіграв незначну роль у Трамповій кампанії, за винятком однієї зустрічі в Трамп-тауер, п'ятничного ранку 23 вересня, за три дні до його перших дебатів із Клінтон. Як і Гіллари з Біллом, я закінчив Єльську школу права, але на рік пізніше за них, тож

на додачу до обговорення питань національної безпеки я поділився з Трампом своїми думками щодо того, як поводитиметься його опонентка: добре підготовлена, з продуманою стратегією, дотримуватиметься плану, незважаючи ні на що. Вона ж бо зовсім не змінилася з університетських часів. Під час нашої розмови переважно говорив Трамп, як і на нашій першій зустрічі в 2014 році, ще до висунення його кандидатури. На завершення він сказав:

— Знаєте, наші з вами погляди насправді дуже близькі. Дуже близькі.

На той час я поринув у безліч проєктів: старший науковий співробітник Американського інституту підприємництва, експерт на каналі «Фокс Ньюс», промовець на численних заходах, позаштатний консультант в одній великій юридичній фірмі, член рад директорів, старший радник міжнародної приватної інвестиційної компанії, а ще десь чотири рази на місяць автор великих оглядових статей. Наприкінці 2013 року я заснував PAC і SuperPAC*, щоб допомагати кандидатам у Сенат і Палату представників, які виступають за сильну політику національної безпеки США, і надавав сотні тисяч доларів безпосередньо кандидатам та ще мільйони доларів на агітацію передвиборчих кампаній 2014 і 2016 років, плануючи зробити це знову в 2018 році. Роботи в мене було чимало. Але я також працював у трьох останніх республіканських адміністраціях², а міжнародні відносини захоплювали мене ще з часів університету. Тож я був готовий знову взятися до урядової роботи.

Перед нашою країною невпинно поставали нові загрози та можливості, а вісім років президентства Обама означали, що потрібно багато чого виправити. Я довго й напружено думав про національну безпеку США у цьому бурхливому світі: про стратегічні відносини з Росією і Китаєм; про Іран, Північну Корею та інших норавливих персонажів, що так і хочуть використати ядерну зброю;

---

* Комітети політичних дій.

про загрози, які вирують у котлі радикального ісламістського тероризму на неспокійному Близькому Сході (Сирія, Ліван, Ірак і Ємен), в Афганістані й не тільки; та й про загрози в нашій півкулі, як-от від Куби, Венесуели та Нікарагуа. Хоча я вважаю, що давати якісь ярлики зовнішньополітичним стратегіям — інтелектуальний моветон, та, коли цього не уникнути, називаю свій політичний курс «проамериканським». Я послідовник Адама Сміта з питань економіки, Едмунда Берка щодо суспільства, «Федераліста»* батьків-засновників щодо державного управління та суміші поглядів Діна Ачесона і Джона Фостера Даллеса стосовно питань національної безпеки. Уперше у політичній кампанії я взяв участь у 1964 році, представляючи Баррі Голдводтера.

Я знав вищих посадових осіб Трампового штабу, таких як Стів Беннон, Дейв Боссі та Келлієнн Конвей, з попередніх років і вже раніше розмовляв із ними про можливість приєднання до адміністрації Трампа в разі його перемоги. Тож, щойно почався процес зміни влади, я зрозумів, що буде логічно запропонувати свою кандидатуру на посаду Державного секретаря, як зробило й багато інших. Коли вранці 9 листопада після оголошення результатів виборів Кріс Воллес вийшов зі студії «Фокс Ньюс», він потиснув мені руку і сказав із сьйливою усмішкою: «Вітаю, пане Держсекретар». Звісно, претендентів очолити Державний департамент не бракувало, через що ЗМІ без кінця спекулювали інформацією щодо ймовірного кандидата, називаючи то Ньюта Гінґріча, то Руді Джуліані, потім Мітта Ромні, зрештою знову повертаючись до Руді. Я мав змогу працювати з ними всіма і кожного поважав, розцінюючи як по-своєму гідного претендента. Я уважно слідкував за цими процесами, бо тоді постійно точилися розмови (ба більше, здійснювався тиск), що я повинен погодитися стати заступником

---

* «The Federalist Papers» — збірник з 85 статей на підтримку ратифікації Конституції США, опублікований «батьками-засновниками» у газетах штату Нью-Йорк «The Independent Journal» та «The New York Packet».

Секретаря, а це точно не входило в мої плани. Подальший розвиток подій чітко продемонстрував, як саме Трамп ухвалює рішення, і став (чи то пак мав стати) тривожним сигналом.

Хоча всіх тих перших «провідних претендентів» загалом можна було охарактеризувати як консерваторів, вони уособлювали собою множинність досвідів, точок зору, стилів, різних плюсів і мінусів. Чи можна сказати, що ті кандидати (та інші, як-от сенатор штату Теннессі Боб Коркер та колишній губернатор штату Юта Джон Гантсман) мали певні якості чи досягнення, на які орієнтувався Трамп? Очевидно, що ні, і політичні оглядачі повинні були загадуватися: «То якими ж принципами керується Дональд Трамп при виборі кадрів? Чому він не призначає Генеральним Прокурором Джуліані, який наче створений для цієї посади? Не користується безперечними стратегічними навичками планування та управління Ромні й не призначає його Головою адміністрації Білого дому? Чи Гінґріча, з його багатолітнім досвідом теоретичних розмірковувань, — царем внутрішньої політики?»

Чи, може, Трамп добирав людей як акторів, на основі їхнього типуажу? Багато хто говорив, що йому начебто не подобалися мої вуса. Власне кажучи, під час особистої розмови він сказав, що йому байдуже до моїх вусів і що його батько теж такі мав. На відміну від прихильників психоаналізу й теорій Фрейда — до яких я не належу, — я не вважаю, що моя зовнішність якось повпливала на рішення Президента. А якщо таки вплинула, то хай допоможе нам Бог. Що ж стосується привабливих жінок, то тут уже інша історія. Однак ключовим фактором була лояльність. І Джуліані, безсумнівно, довів свою цілковиту відданість на початку жовтня під час секс-скандалу, пов'язаного з публікацією закулісного обговорення жінок між Трампом і ведучим програми «Access Hollywood». Подейкують, що Ліндон Джонсон якось сказав про свого помічника: «Я хочу справжньої вірності. Хочу, щоб він посеред білого дня на центральній площі в дупу мене поцілував і сказав, що вона

пахне трояндами». Хто б міг подумати, що Трамп читав так багато з історії? Пізніше, залишивши поле бою за пост Держсекретаря, Джуліані почав проявляти величезну люб'язність у мій бік, стверджуючи: «Я б обрав Джона. Гадаю, він би прекрасно впорався»³.

Новообраний Президент зателефонував мені 17 листопада, і я привітав його з перемогою. Він розповів про свої нещодавні телефонні розмови з Володимиром Путіним та Сі Цзіньпіном і про те, що очікував зустрічі з прем'єр-міністром Японії Абе Сіндзо пізніше того дня. «Найближчим часом плануємо зустрітися з вами, — пообіцяв Трамп, — розглядаємо кілька пропозицій для вас». Наступного дня було оголошено перші кадрові рішення: Джефф Сешнс мав стати Генеральним прокурором (позбавивши Джуліані відповідної можливості), Майк Флінн — Радником з національної безпеки (належна винагорода за Фліннову невтомну працю під час передвиборчої кампанії), а Майк Помпео — директором ЦРУ. (Через кілька тижнів після оголошення Фліннового призначення Генрі Кіссинджер сказав мені: «Він не протягне і року». Звісно, Кіссинджер не міг знати, що буде далі, але він точно знав, що Флінн був не на своєму місці.) День у день з'являлася інформація про нові міністерські призначення та про керівні позиції Білого дому, зокрема 23 листопада губернаторку Південної Кароліни Нікі Гейлі призначили на посаду Посла в ООН, надавши статус члена уряду, що було дуже дивним кроком, оскільки Держсекретаря ще не було обрано. Гейлі не мала достатньої кваліфікації для цієї посади, але ця робота ідеально пасувала для людини з президентськими амбіціями, яка хоче мати галочку поруч із графою «зовнішня політика» у своєму передвиборчому резюме. Зі статусом члена уряду чи ні, але посада Посла ООН — це складова апарату Держдепу, а для узгодженої зовнішньої політики США Державний секретар має бути лише один. Утім, це не заважало Трампу робити призначення нижчого рангу, не обравши самого Секретаря. Це за замовчуванням сповіщало про майбутні проблеми, особливо

з огляду на те, що я почув від члена команди Гейлі, що Трамп розглядав її кандидатку на позицію Держсекретаря. Гейлі, за словами людини з її команди, відмовилася від пропозиції очолити Держдеп через відсутність досвіду, який вона, очевидно, сподівалася здобути на посаді Посла ООН.⁴

Джаред Кушнер, з яким Пол Манафорт познайомив мене під час передвиборчої кампанії, зателефонував мені після Дня Подяки й запевнив, що мене «досі активно обговорюють» на роль Держсекретаря та й з приводу інших тем. Дональд — ваш великий шанувальник, як і всі ми». Тим часом «Нью-Йорк Пост», із посиланням на джерело, написала про те, як Президент, перебуваючи у Мар-а-Лаго* на День Подяки, «ходив і випитував у всіх, кого йому призначити Державним секретарем. Лунало багато критики на адресу Ромні й багато слів підтримки Руді. Так само чимало людей підтримували Джона Болтона».⁵ Так я і знав, що з електоратом Мар-а-Лаго треба було попрацювати трохи краще! Звісно, я був вдячний за значну підтримку серед проізраїльських американців (євреїв та євангелістів), прихильників Другої поправки до Конституції, кубинських американців, венесуельських американців, тайванських американців та консерваторів загалом. Багато людей телефонували Трампу і його радникам, щоб порекомендувати мою кандидатуру, — так і виглядає славетний лобізм перехідного періоду.

Дедалі більша невпорядкованість перехідного періоду свідчила не лише про проблеми організаційного характеру, а й про саму суть Трампового стилю ухвалювання рішень. Чарльз Краутгаммер, один із найзапекліших його критиків, сказав мені, що помилявся, стверджуючи, ніби Трамп поводить себе, як одинадцятирічний хлопчик. «Я накинув йому зайвих десять років, — прокоментував Краутгаммер. — Насправді він, наче однорічна дитина, усе розглядає крізь

---

* Мар-а-Лаго — приватна резиденція у Флориді, «Зимовий Білий дім» Президента США Дональда Трампа.

ЗМІСТ

Розділ 1.	Довгий шлях до кабінету в Західному крилі.....	7
Розділ 2.	«Бий, убивай!» і псів війни спускай.....	60
Розділ 3.	Америка вивільняється	83
Розділ 4.	Сінгапурський слінг	104
Розділ 5.	Повість про троє міст. Саміти в Брюсселі, Лондоні та Гельсінкі.....	168
Розділ 6.	Зірвані плани Росії	209
Розділ 7.	Трамп шукає виходу з Сирії та Афганістану, але не знаходить	239
Розділ 8.	Хаос як спосіб життя	289
Розділ 9.	Венесуела лібре.....	319
Розділ 10.	Як грім з ясної Піднебесної	368
Розділ 11.	Заселення в готель «Гілтон», Ханой, звільнення номерів, час ігор Пханмунджом	408
Розділ 12.	Трамп втрачає стиль, а згодом і зухвалість.....	460
Розділ 13.	Від антитерористичної місії в Афганістані до Кемп-Девіда на межі фолу	531
Розділ 14.	Кінець ідилії	555
	Епілог	602
	Примітки	616